

الركن الثالث : في الطهارة الترابية

بخش سوم: طهارت با خاک (تيمم)

والنظر في: أطراف أربعة

این بخش چهار قسمت دارد:

الأول: في ما يصح معه التيمم

قسمت اول: جاهایی که تيمم صحيح است

وهو ضروب:

این قسمت شامل چند مورد است:

الأول: عدم الماء. ويجب عنده الطلب ، فيضرب (1000 متر) في كل جهة من الجهات الأربع إن كانت الأرض سهلة، و (500 متر) إن كانت حزنة. ولو أخل بالضرب حتى ضاق الوقت خطأ، وصح تيممه وصلاته. ولا فرق بين عدم الماء أصلاً، ووجود ماء لا يكفيه لطهارته.

اول: نبود آب

در این صورت واجب است که اگر زمین هموار باشد، در هریک از چهار جهت، هزار متر (یک کیلومتر) و اگر زمین ناهموار باشد، پانصد متر به دنبال آب برود. اگر در جست و جوی آب کوتاهی کرد، تا وقت نماز تنگ شود خطا کرده، ولی تيمم و نماز او صحيح است. فرقی نمی کند که اصلاً آب موجود نباشد یا اینکه مقدار آب برای طهارت (وضو یا غسل) کافی نباشد.

الثاني: عدم الوصلة إليه. فمن عدم الثمن فهو كمن عدم الماء، وكذا إن وجده بثمن يضر به في الحال، وإن لم يكن مضرًا في الحال لزم شراؤه ولو كان بأضعاف ثمنه المعتاد، وكذا القول في الآلة التي يخرج بها الماء.

دوم: عدم دسترسی به آب

هرکس پولی برای خرید آب نداشته باشد مانند کسی است که به آب دسترسی ندارد. اگر آب به قیمتی یافت شود که در حال حاضر به ضرر او باشد نیز به همین صورت است؛ اما اگر تهیه آب به ضرر او نباشد، باید آن را بخرد، حتی اگر قیمت آن چندین برابر قیمت معمولش باشد؛ همچنین این حکم در مورد وسایل استخراج آب نیز برقرار است.

الثالث: الخوف. ولا فرق في جواز التيمم بين أن يخاف لئلاً أو سبباً أو يخاف ضياع مال، وكذا لو خشي المرض الشديد أو تشقق الجلد والتهابه باستعماله الماء شديد البرودة جاز له التيمم، وكذا لو كان معه ماء للشرب وخاف العطش إن استعمله.

سوم: ترس

در جایز بودن تیمم به دلیل ترس، فرقی میان ترس از دزد یا حیوان درنده و یا نابود شدن مال نیست. همچنین ترس از بیماری شدید یا پاره شدن و ترک خوردن پوست و التهاب آن به سبب سرمای شدید آب، تیمم را مجاز می کند. اگر فقط مقداری آب برای نوشیدن به همراه داشته باشد و در صورت استفاده از آب برای طهارت، از تشنگی بترسد، تیمم جایز است.

الطرف الثاني: فيما يجوز التيمم به

قسمت دوم: آنچه تیمم با آن صحیح است

وهو: كل ما يقع عليه أسم الأرض. ولا يجوز التيمم بالمعادن، ولا بالرماد ولا بالنبات المنسحق كالاشنان والدقيق. ويجوز التيمم بأرض النورة، والجص، وتراب القبر، وبالتراب المستعمل في التيمم. ولا يصح التيمم بالتراب المغصوب ولا بالنجس، ولا بالوحد مع وجود التراب. وإذا مزج التراب بشيء من المعادن فإن استهلكه التراب جاز، وإلا لم يجز.

تیمم بر هر چیزی که نام زمین به آن اطلاق شود، صحیح است. تیمم با مواد معدنی، خاکستر، گیاهان پودر شده مانند اشنان (گیاهی معطر) و آرد جایز نیست.

تیمم کردن با خاک زمین، نوره،⁽¹⁾ گچ، خاک قبر و خاکی که برای تیمم استفاده شده، جایز است. تیمم کردن بر خاک غصبی و نجس صحیح نیست. همچنین در صورت وجود خاک، تیمم با لجن⁽²⁾ صحیح نیست. در صورتی که خاک با مواد معدنی مخلوط شده باشد، اگر خاک غالب باشد جایز است وگرنه جایز نیست.

1- در زبان عامیانه «موبز» یا داروی نظافت نیز نامیده می شود. (مترجم)

2- با خاکی که اندکی قطره های آب بر آن ریخته شده باشد می شود تیمم کرد و خشک بودن آن شرط نیست. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء اول،

ویکره بالسبخة والرمل. ويستحب أن يكون من ربا الأرض وعواليها. ومع فقد التراب يتيمم بغير ثوبه، أو لبد سرجه، أو عرف دابته، ومع فقد ذلك يتيمم بالوحل.

تیمم بر شوره‌زار و شنزار مکروه است. مستحب است که بر بلندی‌های زمین تیمم نماید. در صورت نبود خاک، می‌تواند بر غبار لباس و یا خاک جلوی زین اسب و یا غبار روی یال مرکبش تیمم نماید، و در صورت نبود این‌ها می‌توان بر لجن تیمم کرد.⁽³⁾

الطرف الثالث: في كيفية التيمم

قسمت سوم: چگونگی تیمم

ولا يصح التيمم قبل دخول الوقت، ويصح مع تضيقه، ولا يصح مع سعته إلا إذا حصل اليأس من الطهارة المائية كحال المريض الذي يضره الماء.

تیمم قبل از داخل شدن در وقت، صحیح نیست و با تنگ شدن وقت، صحیح می‌باشد؛ و با وجود زیادبودن وقت، صحیح نیست، مگر در حالتی که از طهارت با آب ناامید شده باشد، مانند بیماری که آب برایش ضرر دارد.

والواجب في التيمم: النية، واستدامة حكمها، والترتيب: يضع يديه على الأرض، ثم يمسح الجبهة بهما من قصاص الشعر إلى طرف أنفه، ثم يضع يديه على الأرض ويمسح ظاهر الكفين. ولا بد من ضربتين ضربة للوجه وضربة للكفين للوضوء والغسل. وإن قطعت كفاه سقط مسحهما، واقتصر على الجبهة. ولو قطع بعضهما مسح على ما بقي.

واجبات تیمم:

نیت⁽⁴⁾ و تداوم آن تا پایان انجام عمل؛ و ترتیب: یعنی باید دست‌ها را بر زمین بگذارد، سپس از محل رویش موی پیشانی تا نوک بینی، دست‌ها را بر صورت بکشد، سپس دوباره دست‌ها را بر زمین بگذارد و پشت دست‌ها را با خاک مسح کند.

هم در تیمم بدل از وضو و هم در تیمم بدل از غسل، باید دو بار دست‌ها را بر زمین بزند یکی برای مسح صورت و یکی برای مسح دست‌ها. اگر دست‌هایش از میچ قطع شده باشد، مسح دست‌ها ساقط می‌شود و باید فقط پیشانی را مسح کند، ولی اگر مقداری از دست قطع شده باشد، باید باقی‌مانده دست را مسح نماید.

3- در شرایط اضطرار می‌شود بر کاشی که غباری بر آن نیست تیمم کرد. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء اول، طهارت: ص 95)

4- در نیت باید توجه داشته باشد که تیمم بدل از وضو انجام می‌دهد یا غسل. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء اول، طهارت: ص 95)

ويجب: استيعاب مواضع المسح في التيمم، فلو أبقى منها شيئاً لم يصح. ويستحب: نفض اليدين بعد ضربهما على الأرض. ولو تيمم وعلى جسده نجاسة صح تيممه، كما لو تطهر بالماء وعليه نجاسة، لكن يراعي في التيمم ضيق الوقت.

اعضایی که باید در تيمم مسح گردند، باید کاملاً مسح شوند، در غير اين صورت، تيمم صحيح نيست.
(مستحبات تيمم):

مستحب است که دست‌ها را بعد از زدن بر زمین بتکانند. اگر تيمم کند و بر بدنش نجاستی باشد⁽⁵⁾ تيمم صحيح است، همان‌گونه که اگر وضو بگیرد و بر بدن نجاستی باشد وضو صحيح است؛ اما در صحت تيمم، تنگی وقت باید در نظر گرفته شود.⁽⁶⁾

الطرف الرابع: في أحكامه

قسمت چهارم: احكام تيمم

وهي عشرة:

که ده مورد است:

الأول: من صلى بتيممه لا يعيد، سواء كان في حضر أو سفر.

اول: کسی که با تيمم نماز می‌خواند لازم نیست نمازش را تکرار کند، چه در سفر باشد و چه در شهر خود.

الثاني: يجب عليه طلب الماء، فإن أخل بالطلب وصلى ثم وجد الماء في رحله أو مع أصحابه تطهر وأعاد الصلاة.

دوم: جست‌وجوی آب بر او واجب است؛ اگر در جست‌وجوی آب کوتاهی کند و با تيمم نماز بخواند بعد نزد خود و یا همراهانش آب بیابد، باید وضو بگیرد و نمازش را دوباره بخواند.

5- در تيمم، طهارت اعضای تيمم (پیشانی و دست‌ها) شرط است. (احکام الشریعه بين السائل و المجيب جزء اول، طهارت: ص 96)

6- به این معنی که در صحت تيمم شرط است که وقت تنگ باشد و یا این که بعد از داخل شدن وقت نماز از یافتن آب تا انتهای وقت، ناامید باشد. (احکام الشریعه

بين السائل و المجيب جزء اول، طهارت: ص 96)

الثالث: من عدم الماء وما يتيمم به لقيد أو حبس في موضع نجس يسقط عنه الفرض أداء وقضاء، ويجب عليه الدعاء وقت الفرض.

سوم: اگر به دلیل مقید یا زندانی بودن در مکانی نجس، به آب و یا چیزی که بر آن تیمم صحیح باشد دسترسی نداشت، نماز واجب از وی ساقط می شود چه ادا باشد و چه قضا؛ و به جای آن باید در زمان نماز واجب، دعا نماید.

الرابع: إذا وجد الماء قبل دخوله في الصلاة تطهر، وإن وجده بعد فراغه من الصلاة لم تجب الإعادة، وإن وجده وهو في الصلاة فإن تمكن من الماء دون أن يقطع صلاته تطهر وأتم الصلاة، وإلا فيمضي في صلاته ولو تلبس بتكبيرة الإحرام.

چهارم: اگر فرد قبل از ورود به نماز آب بیابد باید وضو بگیرد؛ و اگر بعد از اتمام نماز آب بیابد لازم نیست نماز را دوباره بخواند. اگر به نماز ایستاد و آب یافت، اگر توانست بدون قطع نماز وضو بگیرد، باید این کار را انجام دهد و نماز را کامل کند، اما اگر نتوانست، باید نماز را با همان تیمم به پایان برساند، حتی اگر فقط تکبیرة الاحرام را گفته باشد.⁽⁷⁾

الخامس: المتيمم يستبيح ما يستبيحه المتطهر بالماء .

پنجم: هر عملی که با طهارت با آب (وضو و غسل) مجاز می شود، با تیمم بدل از آن دو نیز مجاز می گردد.

السادس: إذا اجتمع ميت ومحدث وجنب ومعهم من الماء ما يكفي أحدهم، فإن كان ملكاً لأحدهم اختص به، وإن كان ملكاً لهم جميعاً أو لا مالك له أو مع مالك يسمح ببذله، فالأفضل تخصيص الميت به.

ششم: اگر یک میت و کسی که حدی از او سرزده و کسی که جنب شده است درجایی باهم باشند و آب موجود فقط یکی از آنها را کفایت کند، اگر آب مال یکی از آنها باشد به او اختصاص میابد، اما اگر آب مال همه آنها باشد و یا مالکی نداشته باشد و یا اینکه مالکش آن را بخشیده باشد، بهتر است که آب را به میت اختصاص دهند.

السابع: الجنب إذا تيمم بدلاً من الغسل، ثم أحدث أعاد التيمم بدلاً من الوضوء إذا كان حدثه أصغر ولم يتمكن من الوضوء.

7- اگر کسی به این گمان که زمان کافی برای غسل و نماز ندارد، تیمم کند و نمازش را بخواند، بعد بفهمد برای آن وقت داشته است، غسل می کند و دوباره نماز را

میخواند. (احکام الشریعه بین السائل و المجیب جزء اول، طهارت: ص 98)

هفتم: شخص جُنُب اگر به جای غسل جنابت تیمّم کند، بعد حدثی⁽⁸⁾ از او سر بزند، اگر نتواند وضو بگیرد باید به جای وضو نیز تیمّم کند.

الثامن: إذا تمكن من استعمال الماء انتقض تیمّمه، ولو فقده بعد ذلك افتقر إلى تجديد التيمم. ولا ينتقض التيمم بخروج الوقت ما لم يحدث، أو لم يجد الماء.

هشتم: اگر فرد بتواند از آب استفاده کند تیمّمش نقض می‌گردد، ولی اگر دوباره آب را از دست دهد، نیاز دارد که مجدداً تیمّم کند. با تمام شدن وقت عبادت تا زمانی که از فرد حدثی سر نزنند یا تا زمانی که آب نیافته است، تیمّمش باقی خواهد بود.

التاسع: من كان بعض أعضائه مريضاً لا يقدر على غسله بالماء ولا مسحه جاز له التيمم، ولا يتبعض الطهارة.

نهم: اگر کسی بعضی از اعضایش بیمار باشد و نتواند آنها را با آب بشوید و یا مسح کند، می‌تواند تیمّم کند و صحیح نیست که بخشی از وضو و بخشی از تیمّم را به جا آورد.

العاشر: يجوز التيمم لصلاة الجنازة مع وجود الماء بنية النذب، ولا يجوز له الدخول به في غير ذلك من أنواع الصلاة.

دهم: می‌توان برای نماز میت با وجود آب به نیت استحباب تیمّم نمود، ولی اقامه دیگر نمازها با این تیمّم ممکن نیست.

